

ACADEMIA DE MUZICĂ „GH. DIMA” CLUJ-NAPOCA
D.E.C.I.D.

CIPRIAN POP

TEORIA
INSTRUMENTELOR

MODUL DE STUDIU I

PENTRU STUDII UNIVERSITARE
PRIN ÎNVĂȚĂMÂNT LA DISTANȚĂ

2009-2010

BIBLIOTECA ANNGD

CUPRINS GENERAL

Introducere	4
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 1. - INSTRUMENTELE DE PERCUȚIE	5
LECȚIA I. CLASIFICAREA INSTRUMENTELOR	6
LECȚIA II. GRUPUL INSTRUMENTELOR IDIOFONE. CLASIFICARE	7
LECȚIA III. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN METAL 1	8
LECȚIA IV. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN METAL 2	9
LECȚIA V. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN METAL 3	10
LECȚIA VI. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN LEMN 1	12
LECȚIA VII. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN LEMN 2	13
LECȚIA VIII. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN STICLĂ 2	14
LECȚIA IX. INSTRUMENTE IDIOFONE CU ÎNĂLȚIME NEDETERMINATĂ DIN METAL 1	15
LECȚIA X. INSTRUMENTE IDIOFONE CU ÎNĂLȚIME NEDETERMINATĂ DIN LEMN SAU ALTE MATERIALE.....	18
LECȚIA XI. GRUPUL <i>INSTRUMENTELOR</i> MEMBRANOFONE. CLASIFICARE .	21
LECȚIA XII. INSTRUMENTE MEMBRANOFONE ACORDABILE	22
LECȚIA XIII. INSTRUMENTE MEMBRANOFONE NEACORDABILE.....	23
LECȚIA XIV. DIFERITE INSTRUMENTE DE PERCUȚIE POPULARE	27
Bibliografie generală	323

Obiectul cursului de Teoria Instrumentelor îl constituie descrierea și utilizarea instrumentelor muzicale. Aceste cunoștințe sunt necesare pentru oricine se ocupă cu studiul practic sau teoretic al muzicii. Fără cunoștințe teoretice și într-o oarecare măsură practice ale instrumentelor, viitorii profesori de muzică nu ar putea să predea materialul teoretic și practic, compozitorii să își orchestreze lucrările, dirijorii să instruiască și să conducă orchestrele. Aceste cunoștințe fac parte dintr-o educație muzicală completă.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 1 – INSTRUMENTELE DE PERCUȚIE

CUPRINS

Obiectivele unității de învățare	5
LECȚIA I. CLASIFICAREA INSTRUMENTELOR	6
LECȚIA II. GRUPUL INSTRUMENTELOR IDIOFONE. CLASIFICARE	7
LECȚIA III. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN METAL 1	8
LECȚIA IV. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN METAL 2	9
LECȚIA V. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN METAL 3	10
LECȚIA VI. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN LEMN 1	12
LECȚIA VII. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN LEMN 2	13
LECȚIA VIII. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN STICLĂ 2	14
LECȚIA IX. INSTRUMENTE IDIOFONE CU ÎNĂLȚIME NEDETERMINATĂ DIN METAL 1	15
LECȚIA X. INSTRUMENTE IDIOFONE CU ÎNĂLȚIME NEDETERMINATĂ DIN LEMN SAU ALTE MATERIALE.....	18
LECȚIA XI. GRUPUL <i>INSTRUMENTELOR</i> MEMBRANOFONE. CLASIFICARE .	21
LECȚIA XII. INSTRUMENTE MEMBRANOFONE ACORDABILE	22
LECȚIA XIII. INSTRUMENTE MEMBRANOFONE NEACORDABILE.....	23
LECȚIA XIV. DIFERITE INSTRUMENTE DE PERCUȚIE POPULARE	27
Test de autoevaluare	28
Rezolvarea testului de autoevaluare.....	29
Rezumat.....	30
Lucrare de verificare	31
Bibliografie minimală	32

Obiectivele unității de învățare

În urma studierii modul trebuie să vă însușiți următoarele:

- Clasificarea generală a instrumentelor
- Însușirea cunoștințelor despre instrumentele idiofone
- Însușirea cunoștințelor despre instrumentele membranofone

Lecția I. CLASIFICAREA INSTRUMENTELOR

- **Grupul instrumentelor idiofone** - sursa sonoră a acestor instrumente rezidă în elasticitatea propriului corp
- **Grupul instrumentelor membranofone** - sunetele sunt produse de o membrană întinsă
- **Grupul instrumentelor aerofone** - sunetele sunt produse de vibrația unei coloane de aer din interiorul unui tub
- **Grupul instrumentelor cordofone** - sunetele sunt produse de vibrația uneia sau mai multe corzi
- **Grupul instrumentelor electrofone** - sunetele sunt produse de oscilațiile electromagnetice

Lecția II. GRUPUL INSTRUMENTELOR IDIOFONE. CLASIFICARE

Sunt instrumente ce produc sunete folosindu-se elasticitatea propriului corp. De aceea materialul din care sunt construite este foarte important pentru tipul de sunet produs. Materialul poate fi piatră, lemn, metal, sticlă, plastic etc.

Forma acestor instrumente este extrem de variată de aceea ele vor fi catalogate în funcție de modul de acționare, în 4 grupuri:

1. lovire
2. scuturare
3. frecare
4. ciupire

Unele sunt acordate, altele au sunete nedeterminate, totuși cu registre aproximative: grav, mediu, acut sau supraacut.

Lecția III. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN METAL 1

CLOPOTELE TUBULARE

It. Campana, *presc.* Camp.

Construcție: tuburi de oțel, dispuse pe un cadru, cu amortizoare, acordate

Mod de acționare: cu ajutorul unor ciocane de lemn acoperite cu fetru și piele

Notare: în cheia sol.

Ambitus: Si₁-do³

Transpoziție: ceea ce este scris sună cu o octavă mai jos (semitranspozitoriu)

Lecția IV. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN METAL 2

JOCUL-DE-CLOPOȚEI

It. Campaneli, *Germ.* Glockenspiel, *presc.* Glock.*It.* , *presc.*

Construcție: lamele de metal așezate pe cutie de rezonanță

Mod de acționare: prin lovire manuală cu ciocănele.

Notare: în cheia Sol

Ambitus: sib-mi³

Transpoziție: ceea ce este scris sună cu două octave mai sus (semitranspozitoriu)

Lecția V. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN METAL 3

VIBRAFONUL

It. vibrafono, presc. Vibr.

Construcție: lame metalice pe o masă de metal, amortizate cu un mecanism cu pedală. Sub lame există tuburi rezonatoare în care se rotesc discuri acționate de un motor, generând vibrato

Mod de acționare: cu baghete de diferite construcții și densități

Ambitus: $fa - fa^3$ sau $do^1 - do^4$

Notare: în cheia Sol

Transpoziție: sunete reale

CELESTA

It. Celeste , presc. Cel.

Construcție: o serie de diapazoane acordate cromatic, dispuse pe un rezonator.

Mecanism.

Mod de acționare: mecanism ce include ciocănele de fetru, pârgii și clape de pian.

Ambitus: do-do⁴

Notare: pe două portative, în cheile fa și Sol

Transpoziție: notele scrise sună cu o octavă mai sus (semitranspozitoriu)

Lecția VI. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN LEMN 1

XILOFONUL

It. silofono, *presc.* Xil. sau Sil.

Construcție: lame de lemn de palisandru așezate pe o masă, cu tuburi de rezonanță

Mod de acționare: cu ciocănele de lemn

Notare: în cheia Sol

Ambitus: do-re³

Transpoziție: notele scrise sună cu o octavă mai sus (semitranspozitoriu)

Moduri speciale de atac: triluri rapide, tremolo-uri, glissando-uri

Lecția VII. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN LEMN 2

MARIMBAFONUL

It. Marimba, presc. m-ba

Construcție: Aproape identic cu xilofonul cu diferența lamelor de lemn care sunt scobite dedesupt.

Mod de acționare: cu ciocănele

Notare: în cheia sol

Ambitus: do-do⁴

Transpoziție: nu transpune

Lecția VIII. INSTRUMENTE IDIOFONE ACORDATE DIN STICLĂ 2

ARMONICA DE STICLĂ

It. armonica

Construcție: instrument inventat de Benjamin Franklin. Format din discuri de sticlă acordate cromatic, învârtite printr-un mecanism cu pedală

Mod de acționare: prin frecarea cu degetele ude

Ambitus: do¹-mi³

Lecția IX. INSTRUMENTE IDIOFONE CU ÎNĂLȚIME NEDETERMINATĂ DIN METAL 1

TRIANGLUL

It. triangolo, presc. Trgl.

Construcție: un triunghi de oțel cu profil cilindric, deschis la un capăt

Mod de acționare: prin lovire cu o vergea de metal

Moduri speciale de atac: tremolo, col legno (cu o baghetă de lemn)

TALGERELE

It. Piatti cineli , presc. Ptto, ptti

Construcție: discuri subțiri de aliaj metalic, suspendate sau în pereche

Mod de acționare: prin lovire, frecare

Moduri speciale de atac: frecare, tremollo, cu un arcuș de vioară

TAM-TAM

Presc. T-tam

Construcție: Disc mare de metal obținut prin prelucrarea unei spirale

Mod de acționare: prin lovire cu un ciocan de fetru

Moduri speciale de atac: tremolo

Lecția X. INSTRUMENTE IDIOFONE CU ÎNĂLȚIME NEDETERMINATĂ DIN LEMN SAU ALTE MATERIALE

CASTAGNETE

Construcție: două plăci de lemn tare, scobite

Mod de acționare: aplicate pe degetele interpretului, prin lovire una de alta. Rol ritmic

WOOD BLOCKS

Construcție: bloc de lemn sonor scobit, cu o deschizătură în sensul lungimii

Mod de acționare: prin lovire cu baghete tari

BICIUL

It. frusta

Construcție: două plăci de lemn, lungi, prinse cu o balama

Mod de acționare: prin închiderea rapidă a celor două plăci rezultând o pocnitură seacă și puternică

CLAVES

Construcție: două bucăți din lemn sonor, cilindrice sau paralelipipedice

Mod de acționare: prin lovire una de alta, rezultând un sunet ascuțit și puternic

Lecția XI. GRUPUL INSTRUMENTELOR MEMBRANOFONE. CLASIFICARE

În această categorie intră instrumentele care produc sunetul prin vibrația unei membrane întinse pe un rezonator (cutie de rezonanță)

Cutia de rezonanță poate avea mai multe forme și mărimi.

Sunetul este produs prin lovirea membranei cu baghete diferit construite, cu degetele sau palma.

După lovire vibrația este transmisă de membrană - cutiei rezonatoare, sunetul fiind astfel amplificat putând avea uneori o durată relativ mare.

Sunetele generate nu sunt bogate în armonice.

Notarea acestor instrumente se face de obicei pe o singură linie, sau în unele cazuri (timpanul) pe portativ.

Au rol ritmic și dinamic

Lecția XII. INSTRUMENTE MEMBRANOFONE ACORDABILE

TIMPANUL

It. timpani, Germ. Pauken, presc. Timp.

Construcție: Membrană din piele sau plastic, întinsă cu ajutorul unui sistem de acordare hidraulic sau mecanic, pe un bazin emisferic de aliaj metalic bun rezonator.

Mod de acționare: prin lovire manuală cu baghete de diferite construcții și densități.

Notare: în cheia Fa

Moduri de atac speciale: tremolo, glissando cu ajutorul sistemului de acordare, secco, timpani coperti,

Lecția XIII. INSTRUMENTE MEMBRANOFONE NEACORDABILE

TOBA MARE

It. Gran Cassa, , *presc.* Gr. C.

Construcție: Membrană din piele sau plastic, întinsă, pe un cilindru gol de lemn (dimensiuni pornind de la 80cm – circumferință – 60 cm adâncime).

Mod de acționare: prin lovire manuală cu baghetă cu un capăt mai gros decât cel utilizat la timpane.

Notare: pe o linie

Moduri de atac speciale: tremolo, , secco, coperto.

TOBA MICĂ

It. Tamburo piccolo, , *presc.* Tamb. Picc..

Construcție: Membrană din piele sau plastic, întinsă, pe un cilindru gol de lemn (dimensiuni pornind de la 35cm – circumferință – 15 cm adâncime). Poate fi aplicat un sistem de rezonanță pe membrana inferioară, format din 8 – 10 perechi de coarde metalice.

Mod de acționare: prin lovire manuală cu baghetă de lemn.

Notare: pe o linie

Moduri de atac speciale: tremolo, , secco, coperto, în carcasa instrumentului

TOBA RULANTĂ

It. Cassa rulante, , *presc.* Tamb. rull.

Construcție: Membrană din piele, întinsă, pe un cilindru gol de lemn (dimensiuni pornind de la 60cm – circumferință – 25 cm adâncime).

Mod de acționare: prin lovire manuală cu baghetă de lemn.

Notare: pe o linie

Moduri de atac speciale: tremolo, , secco, coperto, în carcasa instrumentului

TAMBURINA

It. Tamburo basco, presc. Tamb. b.

Construcție: Membrană din piele, întinsă, pe un cilindru gol de lemn (dimensiuni pornind de la 28cm – circumferință – 4,5 cm adâncime) în care sunt montate perechi de discuri de metal.

Mod de acționare: prin lovire manuală cu baghetă de lemn, prin frecarea acestora cu degetele ude sau prin scuturare / lovire.

Notare: pe o linie

Lecția XIV. DIFERITE INSTRUMENTE DE PERCUȚIE POPULARE

DAIREAUA

Instrument asemănător cu tamburina de dimensiuni mai mari, folosit de popoarele din Asia centrală. Sunetul este produs cu mâna sau cu o baghetă.

NAGARA

Grup de instrumente alcătuite din cazane de mici dimensiuni, întrebuințate în țările extremului orient.

TOM-TOM

Instrument chinezesc de forma tobei mici de diferite dimensiuni, acționat cu mâna sau cu baghete de lemn.

BONGOS

Varianta cubaneză a *Tom-tom*-ului.

1. Cum se clasifică instrumentele muzicale?
2. Ce înseamnă instrument muzical idiofon?
3. Care sunt cele mai des folosite instrumente muzicale idiofone acordate?
4. Din ce categorie de instrumente face parte timpanul?

Rezolvarea testului de autoevaluare

1. Grupul instrumentelor idiofone, Grupul instrumentelor membranofone Grupul instrumentelor aerofone, Grupul instrumentelor cordofone, Grupul instrumentelor electrofone
2. Instrumente ce produc sunete folosindu-se elasticitatea propriului corp
3. Xilofonul și marimbafonul.
4. Instrumente membranofone acordate.

Clasificarea instrumentelor

- **Grupul instrumentelor idiofone**
- **Grupul instrumentelor membranofone**
- **Grupul instrumentelor aerofone**
- **Grupul instrumentelor cordofone**
- **Grupul instrumentelor electrofone**

Instrumente idiofone - instrumente ce produc sunete folosindu-se elasticitatea propriului corp.

Instrumente membranofone - instrumentele care produc sunetul prin vibrația unei membrane întinse pe un rezonator (cutie de rezonanță)

1. Descrieți construcția vibrafonului.
2. Descrieți moduri de atac speciale la timpan.
3. Descrieți 4 instrumente membranofone.

Bibliografie minimală

Demian, W, Teoria instrumentelor muzicale, Editura D.P. 1968

Bărbuceanu, Valeriu, Dicționar de instrumente muzicale, Editura Teora, 1999

Bibliografie generală

Alexandru, Tiberiu, Instrumente muzicale ale poporului român, E.S.P.L.A, 1956

Demian, W, Teoria instrumentelor muzicale, Editura D.P. 1968

Pașcanu, A, Despre instrumentele muzicale, Editura Muzicală, București, 1980

Bărbuceanu, Valeriu, Dicționar de instrumente muzicale, Editura Teora, 1999